

1972

A Népzene napja Kecskeméten*

1972. október 18.

Tanácskozás, közös éneklés, iskolai találkozók képezték a nap programját, melyben az országból többfelől érkezett népdalénekesek, a népzene lelkes propagátorai, kiváló kutatói, írók, költők, a zenei közélet kiemelkedő személyiségei és nem utolsósorban a kecskeméti iskolák diákjai vettek részt.

A jól sikerült, szép feladatot teljesítő nap irányítói a Városi Tanács Művelődésügyi Osztályának munkatársai és dr. Kálmán Lajos népzene-kutató, az Óvónőképző Intézet szakcsoportvezető tanára voltak. Hosszan és bőségesen szólhatnánk a program céljairól, a lebonyolításról, a tanácskozás témáiról. Ez mind bizonyíthatná a kezdeményezés, a népzene napja megrendezésének helyességét, hasznosságát. Úgy vélem azonban, hogy többet mond az, ha az egyik iskolai „műsor” hangulatát egyes momentumait idézem fel. Annál is inkább, mert ez volt a nap egyik legfőbb újdonsága és leginkább hasznos és szép része (mely természetesen nem egyformán volt szép és eredményes minden iskolában). A lehetőségért itt is köszönetet kell mondanunk az iskolák és az énektanárok nevében a program szervezőinek. Az az elgondolás, hogy a népdalénekesek, a népzene kutatói, költők és írók elmenjenek egy-egy iskolába és ott egy-egy osztály vagy nagyobb csoport előtt énekükkel, beszámolójukkal, a népdalról, népzeneről elmondott vallomásukkal felkeltsék a fiatalok érdeklődését, maradandó élményt szerezve nekik, igen helyes volt. Szépségét maga a „Műsor” adta, hasznosságát utólag mérhetjük le. Persze rögtön hozzá kell tennünk; egy alkalom talán még kevés ahhoz, hogy az ifjúság zenei életében valami új, a népzene, tiszta forrásából ismét merítő mozgalom elinduljon. Kezdeményezésnek mindenképpen dicséretes dolog, és követésre méltó példa, hogy az élő népzene olykor közvetlenül is bekerül az élet-idegenségre hajlamos iskolába!

A Kodály Zoltán Ének-Zenei Gimnázium növendékei valamennyien összegyűltek az iskola tornatermében 1972. október 18-án, szerdán délelőtt. A közel százhusz növendékhez mintegy 90 főnyi, külföldiekből álló csoport csatlakozott; aznap éppen dán zenetanárok és diákok látogattak el az intézetbe, hogy az ott folyó zenei oktató-nevelő munkát tanulmányozzák. A népzenei nap vendégei közül Faragó Laura énekművésznő, Sütő Gyula nagyvisnyói népdalénekes, dr. Vargyas Lajos, a MTA Népzene-kutató Csoportjának igazgatója

* In: V. Kecskeméti Népzenei Találkozó (összeáll. Kálmán Lajos), Kecskemét, Városi Tanács. 1973

és Buda Ferenc költő látogatott el a Kodály Iskolába. A közel másfélórás népdalbemutató, közös éneklés és rögtönzött előadás maradandó élménnyel gazdagította a jelenlévőket. Nehéz egy zenei – tehát hangzó – dologról szavakkal, írásban hű képet adni, illúziót keltően felidézni a hangulatát. Pedig bizonyára szívesen emlékeznek vissza minden résztvevő Sütő Gyula ízes-szép dalolására, furulyázására, Faragó Laura tündöklően tiszta, meghatóan szép énekére, a daltanulásra, az ismerős dalok közös éneklésére, a dán vendégek többszólamú népdalára, a táncra, melyet dánok és magyarok közösen jártak a népzenevel oly rokon szellemű régi magyar táncdallamra. Külön méltatást érdemelne Vargyas Lajosnak, a népdalok kompozíciós művészi szépségéről szóló rögtönzött előadása, vagy Faragó Laura vallomása a népdal-előadásról.

Legtöbbet talán az mond, ha szó szerint idézünk két megnyilatkozást. Az egyiket Sütő Gyula mondta el, aki nagy-nagy tapsokat kapott gyönyörű muzsikálásáért, a másik Buda Ferenc szájából hangzott el megrendítő egyszerűséggel.

Sütő Gyula egyik dala így kezdődött;

„Juhász vagyok, mint akárki.
Szénát nem tudok kaszálni,
Lekaszálják a parasztok,
Megetetik a juhászok.”

Elénekelte e dalt több versszakkal, aztán jól kicifrázva furulyán is eljátszotta. Megtoldotta még néhány nótával, aztán megkérdeztem tőle, hogy kitől tanulta ezeket a dalokat.

-Ezeket én... – kereste a szavakat először, aztán belelendült. – Tizennégyben kiütött a világháború, egy csúnya háború. Azt hat gyerek vótunk, kicsik, rongyosok. Az apámat elvitték a világháborúba, aki oda is vezett, és én már kilenc éves koromba bojtárnak kerütem, mert erős munkát még nem tudtam végezni; és a juhászoktól tanútam ezt a nótát mind; és a gazdám csinát egy ilyen furojját.

(– És ezt ki csinálta?)

Ezt én magam... Ez a lelke, – mutat a hangszer fejére – aztán a lyukakat már az ujjamhoz igazítom... A saját ujjamhoz, igen!

- Má' belőlem kihalt a furojja. Eszembe se vót. Több mint ötven év vót közte, mer' mikor 14-15 éves koromba má' tuttam kaszáni, felhagytam a juhászsággal. De ez a „Röpüj páva” felidézte bennem: láttam, gyönyörűen furojjáznak, danolnak. Mondtam az onokáimnak: én is tuttam furojjázni, gyerekek!
- Hát nagypapa, vegyék egy furojját. – Mondtam: nincs nekem pénzem, gyerekek, csinállok

egyed! Csinátam ezt a furojját, és a gyerek megmondta az iskolába az igazgató úrnak, hogy nagyapának furojjája van. – Tud-e rajta? – Tud! – S az igazgató elhítt: olyan csoportot gyűjtött, s azóta került napfényre a csepp hitvány furojjám, velem együtt.

(Ej, de nagyon szépen szólt az a furulya, amikor a dalai után Sütő bácsi előhúzza a csizmaszárból és csudamód cifrázva eljátszotta az előzőleg már dalolt népdalt.)

Buda Ferenc a közös éneklés közben emelkedett szólásra:

„Kedves barátaim! Énekszótól az időt elvenni nem akarván fölöslegesen, azon igyekszem, hogy rövidségben senki ne tehessen túl rajtam. A népdalok énekelve megtartása, a népdalkultúra ápolása – akár tudjuk, akár nem, de jobb, ha tudván tudjuk – nem egyebet szolgál, mint fönmaradásunkat. Erről lehetne hosszasabban beszélni – nem beszélek róla; inkább énekeljünk tovább. Mindössze egy 12 sornyi verssel szeretném alátámasztani. A verset nem én írtam, nem is magyar népdal. Egy tőlünk nagyon messzire élő parányi rokonkép népköltészetéből, a cseremiszekéből való. Annyit tettem csupán, hogy megpróbáltam magyarul elmondani. Azt sem akarom megmagyarázni, hogy miért éppen innen vettem példát. Csupán annyit mondok, hogy nagyon kevesen vannak és megmaradtak. Figyeljük meg talán, és gondolkozzunk el rajta! Az a címe: Tett engem apám tuskóra...

„Tett engem apám tuskóra, mondván:
tuskó égtével égjen meg ő is.
Tett engem anyám folyóba, mondván;
folyóvíz folytával folyék el ő is.
Tett ángyom tornác elébe:
kijövök, bejövök rúgják föl, mondta.
Tett engem bátyám asztal elébe,
hadd lesse, mások hogy esznek, mondta.
Tuskó elégett, én meg nem égtem,
folyóvíz sodra dehogy sodort el;
Kijövök, bejárók belém nem rúgtak;
falnom bár nincs mit, nem haltam éhen.”

Igen, így érezhetjük, így gondolhatjuk, tudhatjuk valamennyien: népi-nemzeti kultúránk múltját és jelenét becsüljük meg azzal, hogy megrendezzük a népzene napját, a népzenei találkozót.

Kultúránk egyik legfontosabb alaprétegének megőrzését, mai és jövőbeni életét, a magunk és az utánunk jövők gazdagodását szolgáljuk.